

Моника Партриц

ЈУГОСЛАВИСТИКА У ЕНГЛЕСКОЈ

Кад сам, прије пет година, прихватила Ваш позив да дам реферат о теми југославистика у Енглеској, почела сам с примједбом да „народи Велике Британије живе на периферији Европе, далеко од јужних крајева. Ипак смо и ми почели да учимо језик и литературе Срба и Хрвата”. Још увијек, наравно, живимо на периферији Европе у географском смислу. Али у академском смислу, барем што се тиче Југославије, дошли смо све више до центра гравитације. Током ових пет година нисмо само свједоци пораста занимања за југославистику, већ и пораста у мјери и квалитету. Ово се десило дјеломично због тога што је положај Југославије у међународној политици проузроковао све веће занимање за ту земљу, дијеломично зато што релативно опадање занимања за русистику значи да су се катедре славистике на британским универзитетима потрудиле да јаче развију славистику изван оквира русистике; дијеломично па и зато што су слависти у Великој Британији, који озбиљно покушавају да развију југославистику, добили и добијају много помоћи од Југославије – од југословенских дипломатских и културних представника у Енглеској, а такођер и од југославенских универзитета и међународних центара, као, нпр. овог Београдског.

Не могу да вас овдје у току двадесет минута потпуно обавијестим о свему из југославистике у Великој Британији. Могу само да вам кажем то што се мени чини да је за вас најинтересантније а нама најважније.

Привлачење студената остаје наш највећи проблем. Ако хоћемо да имамо постдипломски студиј високог квалитета, потребни су нам студенти са знањем српскохрватског језика и књижевности, тј. потребан нам је приличан број дипломираних студената српскохрватског језика. Међутим, учење српскохрватског као главног предмета није привлачно за енглеске студенте, јер на крају добијају диплому која нема очитих вредности када траже запослење. Наиме, у Енглеској нема наставника српскохрватског језика јер тај језик се не предаје у нашим школама.

Има само два универзитета у Енглеској, Кембриџ и Лондон, гдје се може студирати српскохрватски као главни предмет без другог пред-

мета (Single Honours Degree), и они још увијек имају великих проблема у вези са привлачењем студената. Кембриџ ријетко кад има више од једнога студента а Лондон два или три. У Лондону и Кембриџу може се такођер студирати српскохрватски као други („Б”) предмет, али и ту има врло мало студената. Прије пет година у Нотингему смо увели српскохрватски као други („Б”) предмет за оне студенте који студирају руски као главни („А”) предмет. Сада ће такав курс почети и у Бирмингему. Наши студенти, који студирају српскохрватски као други предмет, студирају га напоредо са руским у току прве двије године а руски само у трећој (последњој). Будући да је овај курс релативно успјешан, увели смо у Нотингему, прије три године, нову диплому, диплому „славистике” (Slavonic Honours Degree) по којој студент студира југославистику и русистику напоредо у току читавог курса, тј. три године. Имамо просјечно пет студената сваке године који студирају српскохрватски, или као „Б” предмет, или за диплому славистике. Нови универзитет у Ланкастеру појачао је студиј српскохрватског језика. Тамо се он може студирати као дио „Combined Degree”, тј. са два друга предмета – француским и руским. Српскохрватски језик, без књижевности, је факултативни предмет за студенте русистике у Шефилду, али досада га нитко није узимао. Такођер још увијек постоји таква могућност у Бирмингему. У Нотингему српскохрватски језик остаје обавезан предмет за све студенте који студирају руски. У Брадфорду студенти могу да га студирају годину дана без претходног знања било-којег славенског језика, као дио курса за диплому студија источне Европе. У Оксфорду студенти могу студирати српскохрватски као дио курса компаративне филологије. Колега у Ланкастеру, који је анализирао број студената у Енглеској који су студирали српскохрватски лане, дао је слиједеће информације: у Бирмингему је било 8, у Кембриџу 1, у Лондону 10, у Ланкастеру 7, у Нотингему 47, у Оксфорду 2.

Код нас, међутим, расте интерес не само за српскохрватски. Македонски студиј се развија у Брадфорду, а македонски језик се може учити и у Оксфорду и Нотингему. Прије двије године основали смо у Нотингему, уз помоћ Љубљанског универзитета лекторат за словеначки (Slovene) језик. На срећу Љубљана нам је послала изванредну лекторку и нашли смо студенте чије је интересовање просто „заразно”. Нама је врло драго што ће нам Љубљана поново послати исту лекторицу, јер већ имамо студената који су заинтересовани. Мислим да се и у Оксфорду може студирати овај језик, само не знам да ли има студената. У Оксфорду такођер је могуће студирати српскохрватски као дио дипломе славистике за пост-

дипломске студенте. Брадфорд има постдипломски курс који се оријентира према сувременим темама.

Списак, који додајем, у којем су написани наслови дисертација и теза које се припремају или су већ завршени у току последњих пет година, може бити од интереса. Претпостављам да овај списак није комплетан списак, али су тамо наведени сви наслови које сам могла прикупити. Чак и ако није комплетан, надам се да је довољан да вам покаже колико смо напредовали што се тиче студената који раде на географској периферији и да напредујемо мало по мало и према центру.

Можда би корисно било да овдје свратимо пажњу на докторат Мишела Волкера (Michael Walker) *The Russian Repertory in the Belgrade National Theatre* (1870–1929). Рад је од особитог интереса зато што слиједи докторски рад Велимира Јуричића *The Russian Repertory in the Croatian National Theatre* (1874–1914). Сад кад у Нотингему имамо словеначки лекторат, надам се да ћу наћи једног студента-постдипломца да прошири наша знања о руском репертоару у Љубљанском казалишту. Ова тема, као целина, интересантна је са компаративног становишта.

Научни радови и публикације старијих британских слависта биће, вјеројатно, за вас занимљивији. Прије пет година, кад сам скренула пажњу на изванредну књигу о Вуку Данкана Вилсона, бившег Британског амбасадора у Београду, споменула сам то као примјер што се дешава у Енглеској – професори се баве администрацијом а амбасадори пишу научне књиге! Постепено решавамо тај проблем. Амбасадори постају професори! И тако Сесил Перот (Sir Cecil Parrott), који је прије био британски амбасадор у Прагу, сада је професор универзитета у Ланкастеру и пише књигу под насловом *The Tightrope*. Али то није као што је књига Данкана Вилсона – научна књига него аутобиографија.

У Енглеској главна је потешкоћа у вези са публикацијом научних радова југославистике и више је практичне природе него академска. У Великој Британији, из финансијских разлога, скоро да није могуће наћи издавача за научне књиге које се баве југославистиком. Број проданих књига ове врсте био би толико мали да не би био финансијски уносан. Код нас нема академских издања. Дакле, нама је врло драго што је Матица српска одлучила да изда књигу мога колеге др Питера Херитија (Dr. Peter Herrity) о књижевном језику Емануила Јанковића. Књига ће бити његов скраћен докторат. Не само Питер Херити но и енглеска славистика врло је захвална за бодрење и помоћ Матице српске. У Кембриџу је др Едвард Гој решио проблем издања. Циркулирао је сâм ограничено машинописано издање свог изврсног рада – енглеског пријевода Гундулићеве *Дубравке* са својим научним уводом. Његов је приступ оригиналан: нарочито

је нагласио важност хумористичких елемената. У овај час др Гој ради и на сличном пријеводу и уводу Гундулићева *Османа*. Млади славист Герт Тери (Garth Terry), који је успјешно написао магистарски рад прије годину дана, такођер је приватно издао *Bibliography of Macedonian Studies* (1975). Рад је толико успјешан да је већ распродат и више се не може добити. Сада пише и објавиће (опет приватно) индекс предмета и имена у чланцима о славенским и источно-европским језицима и књижевностима, који се налазе у енглеским часописима од 1920. до 1975. године.

Издавање пријевода сувремене југославенске књижевности није тако тешко, јер се нађе читалаца у Енглеској. У Оксфорду је др Ане Пеннингтон објавила збирку својих пријевода дела Васка Попа под насловом *Earth Erect* (1973) а придодала је и неке пријеводне Попе и Диздара 17. свесци у серији *Modern Poetry in Translation*. Са становишта научних радова др Пеннингтон (Dr. Pennington) је написала поглавље *Изговорна норма црквеног пјевања у Србији 15-ога века* за књигу *Стара Српска Музика* Д. Стефановића (Београд, 1975). Овим слиједи свој чланак *Stefan the Serb in Moldavian Manuscripts* који је објавила у *Review of Slavonic and East European Studies* (1873).

На подручју филологије, осим др Пеннингтона, др Дејвид Џонсон (David Johnson) у Бирмингему ради на неколико питања из акцентологије са историјског становишта. Др Херити ради на тексту уџбеника хрватског (илирског) језика, који сам ја пронашла у Енглеској. На колоквијуму, који су ове године организирали универзитети Нотингема и Загреба у оквиру Међународног постдипломског центра у Дубровнику са темом *Односи Енглеске са Дубровником*, показало се да је текст, који проучава др Херити и који се налази код нас у Енглеској, први дио већег рада. Други дио се сада налази у Бечу. Изгледа да је Бечки факултет купио овај дио у Лондону прије неколико година. Расправе колоквијума бит ће штампане, а реферати који су били тамо читани говоре о следећим темама: *The Earliest Links Between England and Dubrovnik* (J. Lučić, Zagreb), *The City of London and the Republic of Saint Blaise* (G. Ramsay, Oxford), *Ragusa and the Spanish Armada*, *The English in Dubrovnik in the Late Tudor and Stuart Periods*, *The Ragusan Colony in London in Shakespeare's Day* (V. Kostić, Belgrade), *Dubrovnik in Early Travel Literature* (R. Filipović, Zagreb), *England's Wealth of Slavonic Manuscripts Written in Dubrovnik And/Or Dalmatia* (J. Hamm, Vienna), *The Adriatic Republics in Some 17th and 18th Century English Writers* (H. Erskine-Hill, Cambridge), *Ragusa, Britain and the American Revolution* (D. Živojinović, Belgrade), *English Monuments and Memorials in Dubrovnik and Dalmatia* (C. Fisković, Split), *Ragusa and the Royal Society of London* (M.

Partridge, Nottingham), *English Shipping in Dubrovnik in the 17th Century* (J. Luetić, Dubrovnik), *Shakespeare and Dubrovnik* (J. Torbarina, Zagreb).

Мој главни лични допринос југославистици креће се у кругу рада који проистиче из чланка који је већ објављен, *An English Eccentric and Some Slavs and Slavists*. Овај је Енглез био Фредерик Норт (Frederick North), пети гроф Гилфорд (Guilford). У чланку сам потврдила да је био први британски славист. Био је Баурингов (Bowring) савременик и претходник Морфила (Morfill), али до мога чланка нико није о њему чуо. Пишем сада цијелу монографију о њему. Имао је везе са Соларићем са којим је путовао у Беч. У Бечу се сусрео са Копитаром и другим бечким славистима. Нашла сам у енглеском архиву четири необјављена писма Копитара Гилфорду. Једно од њих може за Вас бити особито занимљиво. Гилфорд је постао ректор новог универзитета који је енглеска влада основала у Крфу да би младићи из ових крајева могли добити солидно образовање на вишем нивоу. Копитар је чуо да Гилфорд намјерава основати катедру славистике и у писму Гилфорду које сам нашла он препоручује „Mr. Vuk Stefanović” за шефа катедре. Пише Гилфорду овако: „Non seulement il [Vuk] sait parfaitement le slavon ancien, la Serbe moderne, a voyagé en Russie et en Allemagne, a une réputation littéraire bien méritée par ses ouvrages – outre tout cela, il s’occupe de l’histoire des Slavons turcs... Il connaît la Serbie moderne mieux que tout autres personnes... Du reste, il est à l’âge de 35 ans, bien pourtant, zéléux, et la meilleure tête illirique que j’aie rencontrée et *par conséquent* d’un caractère doux, droit et ferme... Si je pouvais espérer que nous-mêmes ferons quelque chose pour les Serbiens, je ne de l’histoire des Slavons turcs... Il connaît la Serbie moderne mieux le céder à l’Occident qu’à l’Orient”. Годину дана послѣ писања овога писма Гилфорд је неочекивано умро. Да је Гилфорд живео дуже, можда би повијест српске књижевности била друкчија.

На завршетку свога реферата жељела бих истаћи тему с којом сам почела – питање до-дипломских студената југославистике. Важно је, наравно, да у Великој Британији истражујемо у архивима, да пишемо научне чланке и књиге – укратко, да развијамо пост-дипломске студије и научни рад. Али је можда чак и важније да појачамо и проширујемо студиј југославистике на до-дипломском нивоу. Само овако можемо да остваримо доста велики круг људи који разумеју и поштују Југославију како треба.

Списак наслова неких енглеских постдипломских теза и дисертација
од 1971. до 1976.

Already Completed

Ph.D. („докторат“)

N. H. Copperthwaite: *The Medical Geography of Yugoslav Macedonia*, Bradford.

Z. B. Juričić: *Russian Repertory in the Croatian National Theatre 1874–1914*, Nottingham, 1972.

M. A. Walker: *Russian Repertory in the Serbian National Theatre 1870–1929*, Nottingham, 1974.

M. Litt. or M. A. („магистрат“)

G. F. McGregor: *Aspects of the Development of Miroslav Krleža as a Novelist*, Nottingham, 1975.

P. Mančevski: *Yugoslavia's Entry into the International Division of Labour*, Bradford.

G. W. Reid: *Reflections of Rural/Urban Migration in Contemporary Macedonian Poetry*. Bradford.

G. M. Terry: *The Origins and Development of the Macedonian Revolutionary Movement with Special reference to TMORO from 1893–1903*, Nottingham, 1974.

J. C. Waller: *The Yugoslav Banking System*, Bradford.

Work in Progress

Ph.D.

V. Abel: *The History of Pro-Nominal Forms in Serbo-Croat*. Birmingham.

G. A. Bell: *The Struggle for a Standard Serbo-Croat Literary Language as Reflected in Literary Journals in Serbia and Croatia 1850–1900*, Nottingham.

A. J. Evans: *The Influence of South Slavonic on Central Slovak Dialects*, Oxford.

N. Rankin: *Compound Words in 14th and 15th Century Church Slavonic of the Serbian, Bulgarian and Russian Redactions*, Oxford.

M. Litt or M.A.

B. A. Carter: *Yugoslav Trade Policy and Export Orientations*, Bradford.

J. G. Ireson: *An Analysis of the Language of Pavle Solarić's 'Novo Graždansko Zemleopisanje'*, Nottingham.

A. J. Stevens: *A Comparative Study of British and Yugoslav*

A. J. Stevens (contd.) *Practice Regarding Misuse of the Environment, Pollution Control etc.*, Bradford.

M. Taylor: *Formation of Nouns in the Slovene Language*, Nottingham.

J. H. Watson: *The Belgrade–Bar Railway*, Bradford.